

Юридические науки

УДК 342.726-054.73(1)(477)(043.2)

Пильгун Н. В.

к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права

Навчально-наукового Юридичного інституту НАУ

Спірін В. Г.

студент,

Навчально-науковий Юридичний інститут,

Національний авіаційний університет

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ БІЖЕНЦІВ ТА ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Питання біженців та переселенців є одним з найактуальніших на сьогодні. Це стосується не тільки України, як суверенної держави, на якій відбувається неоголошена війна, а й зачіпляє територію Європи, де провідні держави світу борються з хвилею біженців та потенційних емігрантів. Безпосередньо Україна в 2002 році приєдналася до Конвенції ООН 1951 року і Протоколу 1967 року.

Відповідно до положень Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового, або тимчасового захисту» іноземний громадянин, може звернутися з заявою про визнання біженцем до відповідного органу міграційної служби. Слід зауважити, що на етапі офіційного визнання осіб біженцями або особами, які потребують додаткового захисту розширюється коло їх прав та обов'язків [1, с. 34-36].

Правовий статус таких осіб визначається статтею 14 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового, або тимчасового захисту», тобто:

– особи, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, користуються тими самими правами і свободами, а також мають такі самі обов'язки, як і громадяни України, крім випадків, установлених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

– особи, яких визнано біженцями в Україні, вважаються такими, які постійно проживають в Україні, з дня прийняття рішення про визнання їх біженцями;

– особи, яких визнано особами, які потребують додаткового захисту, вважаються такими, які безстроково на законних підставах перебувають на території України.

Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має рівні з громадянами України права на: пересування та вільний вибір місця проживання, вільне залишення території України, крім обмежень, встановлених законом; працевлаштування та освіти; провадження підприємницької діяльності, не забороненої законом; охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування; відпочинок; свободу світогляду і віросповідання; направлення індивідуальних чи колективних письмових звернень або особисте звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів; володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; безоплатну правову допомогу в установленому порядку.

О. А. Гончаренко зауважує, що законодавство України про біженців має певні недоліки, оскільки проблема біженців та переселенців для України досить нова, і за радянських часів жодної правової бази, яка б могла стати основою при розробці українського законодавства про біженців і тим більше, що переселенців не існувало. Так, вона зазначає, що «суттєвий недолік містить стаття щодо регулювання правового становища біженця з моменту вилучення у нього довідки про особу, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання про надання їй статусу біженця, у зв'язку з ненаданням йому зазначеного статусу і до видачі відповідної довідки про оскарження даного рішення. Фактично весь час, строк якого також не визначено законом, біженець знаходиться в Україні на нелегальному становищі, тому що не має документів, які легалізують його правове становище». Це зауваження стосувалося Закону України «Про біженців» 2001 року, однак із прийняттям Закону України «Про біженців та осіб, які потребують

додаткового або тимчасового захисту» у 2011 році ситуація істотно не покращилась, з точки зору режиму функціонування.

Тобто, особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має рівні з громадянами України права у шлюбних та сімейних відносинах. Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має право на одержання грошової допомоги, пенсії та інших видів соціального забезпечення в порядку, встановленому законодавством України, та користування житлом, наданим у місці проживання. Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, користується іншими правами і свободами, передбаченими Конституцією та законами України. [2, с. 53].

Іще одним важливим і проблемним напрямом у сфері регулювання міграційних процесів є надання притулку та захисту біженцям. У здійсненні цього виду діяльності Україна керується міжнародними зобов'язаннями, гуманістичними принципами свого внутрішнього устрою, а також рівнем розвитку суспільства та його економічним потенціалом. Робота з прийому й допомоги біженцям потребує комплексного підходу і скоординованих дій органів центральної та місцевої влади, громадських організацій. Тобто, проблема біженців належить до глобальних гуманітарних проблем, та для її розв'язання необхідною є координація та співпраця на міжнародному рівні.

Законодавство України про біженців та осіб, котрі потребують додаткового або тимчасового захисту, відповідає сучасним вимогам, але досі залишається недостатнім для розв'язання багатьох конкретних проблем. Вони не можуть бути вирішені лише завдяки приєднанню України до Конвенції ООН 1951 року про статус біженців, бо цим визнаним міжнародним документом не охоплюються всі види переслідувань, які можуть змусити людей шукати притулок за кордоном.

На регіональному рівні, а саме в рамках Європейського Союзу, вже вироблено рекомендації щодо спільних підходів до цього питання, які реалізуються як країнами - членами так і країнами регіону. Зокрема сусідні з Україною держави, котрі стали або збираються стати членами ЄС, ввели до свого законодавства норми щодо захисту жертв воєнних конфліктів та масового порушення прав людини, на підставі яких, приміром, надавався тимчасовий притулок вихідцям з колишньої Югославії [4, с. 65].

Національні доповнення до конвенційних вимог більшості європейських країн дають змогу також забезпечувати притулок на своїй

території на ширшій основі, ніж передбачено Конвенцією, скажімо, якщо у разі вислання іноземцеві загрожують смертна кара, тортури, нелюдське або таке, що принижує людську гідність, поводження чи покарання. Також притулок може бути наданий з гуманітарних міркувань, які можуть трактуватися досить широко. Такий підхід дозволяє поставити під контроль держави осіб, котрі хоча й не отримують статусу біженця, проте не можуть бути видворенні з держави, яка керується принципами демократії та поваги до прав людини.

Тому, виходячи із вищенаведеного можна зробити висновок, що слід вивчити накопичений у зарубіжних країнах щодо вирішення нерегульованих питань біженців та переселенців та активно використовувати цей досвід на практиці.

Список використаної літератури

1. Ковалишин І.Г. Правовий статус біженців в Україні: проблеми законодавчого регулювання і застосування // Вісник Академії правових наук України. - 2000.- №4(19).- С.34-41.
2. Ковалишин І.Г. Правовий статус біженців в Україні як вид правового статусу іноземців // Право України. - 2001.- №2.- С.38-42.
3. Гай С. Гілл. Статус біженця в міжнародному праві. М., 2006. - с. 647.
4. Міжнародне публічне право: Підручник / За ред. К. А. Бекяшева. М., 2007. - с. 640.
5. Міжнародне право: Підручник / За ред. Ю. М. Колосова, В. І. Кузнецова. М., 2002. - с. 610.
6. Пожидаєва М. В. Права негромадян і заборона дискримінації у сучасному міжнародному праві // Міжнародне публічне і приватне право, 2005, № 4.- с. 516
7. ЗУ «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 № 3671-VI